

TEKKELERİN ARAZİ VE GAYRİMENKULLERİNİN DEVLETLEŞTİRİLMESİ

Aydınlık Gazetesi, 11 Aralık 2017

Yıldırım Koç

Türkiye’de devletçiliği 1930’larda başlatan yanlış görüşün görmediği devletleştirmelerin başında tekke ve zaviyelere ait arazi ve diğer gayrimenkullerin 1920’li yıllarda devletleştirilmesi gelmektedir.

Bu uygulama, gerici güçlerin ekonomik dayanaklarını ortadan kaldırmak açısından son derece önemlidir. Günümüzde Fethullahçı casusluk ve terör örgütünün ekonomik gücünün önemi açığa çıkmıştır. 1920’li yıllarda Kemalist Devrim’e karşı çıkma hevesinde olanların da böyle bir ekonomik gücü vardı. Bu güç, devletçilikle onların elinden alındı.

TEKKELERİN EKONOMİK GÜCÜ DEVLETÇİLİKLE KIRILDI

Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne göre, Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde arazinin dörtte biri vakıflara aitti. 19. yüzyılın sonlarında Mehmet Sait Paşa’nın hazırladığı bir rapora göre ise ülke arazisinin yarısından fazlası vakıfların mülkiyetindeydi. Engelhardt ise, “Türkiye’deki gayri menkullerin ve emlakın dörtte üçünün 19uncu asırda vakıf sıfatıyla camilere ait bulunduğu”nu iddia etmektedir.

Bu arazilerin ve önemli miktarda gayrimenkulün sahibi ise tekke ve zaviyelerdi. Tekke ve zaviyeler, hem vakıflar, hem de normal mülkiyet ilişkisi içinde çok önemli bir ekonomik güce sahipti.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 3 Mart 1924 günü kabul ettiği 429 sayılı Kanunla, Şeriye ve Evkaf Bakanlığı’nı kaldırdı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü’nü kurdu.

Daha sonraki yıllarda, her yıl çıkarılan bütçe kanunlarına konan maddeler, Medeni Kanun hükümleri, 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Ünvanların Men ve İlgasına dair Kanun, Tapulama Kanunu ve Orman Kanunu gibi düzenlemelerle Türkiye Cumhuriyeti Devleti vakıfları denetimi ve yönetimi altına aldı. 1926 yılından önce kurulan vakıflara ilişkin düzenleme son derece önemlidir. 5.6.1935 gün ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu eski vakıfları devletin parçası haline getirdi: “Eski vakıflara uygulanan Vakıflar Kanunu, bu kanun eski vakıfları tasnif etmiştir. Vakıflar adeta devletleştirilmiştir.” (Altaş, Hüseyin, “Türkiye’de 1926-1967 Dönemi Arası Vakıf Sistemi,” Vakıflar Genel Müdürlüğü, **Cumhuriyetin 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu Kitabı**, Ankara, 2004, s.89.)

ARAZİLERE DEVLET EL KOYDU

677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Ünvanların Men ve İlgasına Dair Kanun 30.11.1925 günü (R.G. 13.12.1925) kabul edildi. Bu Kanun sonrasında tekkelerin ve zaviyelerin arazi ve emlaklarına el kondu ve bunlar evkaf müdürlüklerine bağlandı. Böylece, hem cemaat-tarikat-mezhep kimliğinin güçlenmesine ekonomik temel sağlayan yapılara büyük bir darbe indirildi, hem de devletin olanakları artırıldı. Ayrıca, çeşitli kanunlar ve Bakanlar Kurulu kararlarıyla el konulan vakıf arazilerinin bir bölümü, halkın sorunlarını çözebilmek ve halkın desteğini alabilmek amacıyla halka dağıtıldı.

Eskişehir ilindeki 36 köyü kapsayan Mahmudu Sani Vakfı’na ait 1.270.000 dönüm arazi, 2613 sayılı Tapu Tahrir ve Kadastro Kanununa dayanılarak, 34 bin parselde ayrıldı ve yerli halkın iskanına verildi. Ayrıca, 23 bin parselde 900.000 dönüm arazi de topraksız köylülere verildi. Mahmudu Sani Vakfı’nın diğer topraklarının bir bölümü de Türkiye’ye gelen göçmenlere dağıtıldı. Mahmudiye Harası da vakıf arazisinden yapılan tahsile kuruldu. Ayrıca, göçmenlere, mubadillere ve yangın felaketlerinden zarar görenlere arazi verildi.

Türkiye, Büyük Fransız Devrimi’nin kilise topraklarına el koymasına benzer devrimci bir uygulama gerçekleştirdi. Devletçilik, 1923 yılından itibaren, Kemalist Devrim’in ana unsurlarından biri yapıldı.